33576 Natuurbeleid

Nr. 576 Brief van de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 oktober 2026

Op 2 september 2026 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), samen met Wageningen University & Research (WUR), de reflectie op hoofdlijnen op het Nederlandse Ontwerp-Natuurplan uitgebracht[1]. Ik ben beide organisaties zeer erkentelijk voor dit rapport omdat het belangrijke aandachtspunten benoemt en concrete aanbevelingen doet voor de verdere uitwerking van het Natuurplan. In deze brief ga ik in op hoe het kabinet deze punten mee zal nemen in het proces richting het definitieve Natuurplan. Daarmee voldoe ik aan de toezegging aan het lid Kostić (PvdD), gedaan tijdens het commissiedebat Natuur op 3 september 2026, om uw Kamer hierover te informeren[2].

Appreciatie van de reflectie op hoofdlijnen op het Nederlandse Ontwerp-Natuurplan

De kernboodschap van de reflectie luidt dat er ruimte is om de impact van het Natuurplan te vergroten door meer verbreding en verdieping op te nemen. Dit geldt voor zowel de reikwijdte van het natuurbeleid als de onderbouwing van de resterende opgaven, de langetermijnstrategie en de uitvoerbaarheid. In deze brief geef ik de vijf aanbevelingen uit het rapport beknopt weer en licht ik toe hoe het kabinet deze aanbevelingen meeneemt bij de uitwerking van het definitieve Natuurplan.

Verbreding van het natuurbeleid

De insteek van de Natuurherstelverordening (NHV) is breder dan het huidige Europese natuurbeleid, aldus het PBL, met onder meer nieuwe aandacht voor bestuivers, landbouwecosystemen, stedelijke natuur en natuur buiten beschermde gebieden. Het PBL verwacht dat het maatregelenpakket uit de Ministeriële Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof (hierna: het Taskforcepakket) van 26 juni jl. positief bij zal dragen aan de NHV-doelen. Tegelijkertijd wijst het PBL erop dat de maatregelen uit het Taskforcepakket niet alle onderdelen van de NHV beslaan. Zo zijn bijvoorbeeld stedelijke ecosystemen geen onderdeel van het Taskforcepakket. Ook is het de verwachting van het PBL dat natuur buiten beschermde gebieden minder zal profiteren van het pakket. Het PBL geeft aan dat naar hun inschatting aanvullende beleidsinzet nodig zal zijn om alle NHV-doelen te kunnen behalen.

---

[1] Reflectie op hoofdlijnen op het Nederlandse Ontwerp-Natuurplan voor de implementatie van de Europese Natuurherstelverordening | Planbureau voor de Leefomgeving

[2] TZ202609-009

Ik onderken de breedte van de Natuurherstelverordening. Die breedte is ook nodig om de natuur effectief te herstellen, en onze samenleving weerbaar te maken tegen klimaatverandering. Met instrumenten als de agenda Natuurinclusief en de handreiking Groen in en om de Stad, een programma in samenwerking met de minister van VRO, probeert het Rijk al samen met medeoverheden om tot breed natuurbeleid te komen. In de verdere uitwerking van het Taskforcepakket zet ik mij in om de maatregelen zo vorm te geven dat ze maximaal bijdragen aan de NHV-doelen en dat daarnaast het NHV-doelbereik goed wordt gemonitord. Denk hierbij aan de verdere uitwerking van de zoneringsaanpak, waarin naar systeemherstel wordt gestreefd van de gebieden. In het pakket zitten daarbij ook een aantal generieke- en gebiedsgerichte maatregelen die positieve effecten kunnen hebben op natuur buiten Natura2000-gebieden. Het gaat dan onder andere om generieke maatregelen gericht op emissiereductie en de beekdalen-aanpak in en rondom kwetsbare natuurgebieden.

Begin 2027 geven het PBL en de WUR een meer uitgebreide reflectie op het Ontwerp-Natuurplan. Hierin wordt een verdiepende analyse per artikel in opgenomen, en wordt een kwalitatieve inschatting gemaakt van de verwachte bijdrage van het Taskforcepakket aan NHV-doelen. Een appreciatie hiervan neem ik mee als onderdeel van de statusbrief over het Natuurplan, die ik uw Kamer in het eerste kwartaal van 2027 zal sturen. Op onderdelen van de NHV waar de Taskforce niet of beperkt op toeziet, werk ik samen met de verantwoordelijke bewindspersonen om nadere afspraken te maken en actief op zoek te gaan naar koppelkansen, zoals voor het stedelijke ecosysteem met de minister van VRO, en voor het mariene ecosysteem met de minister van IenW.

Bij de uitwerking van de benodigde maatregelen vind ik het belangrijk om de maatschappelijke inspanningen die daarbij gepaard gaan goed in kaart te brengen en mee te wegen in de uiteindelijke keuzes die we maken. De effecten van het beleid dat voortvloeit uit de Natuurherstelverordening op de maatschappij en uitvoeringspraktijk wordt nadrukkelijk meegewogen door het kabinet bij de verdere uitwerking van het definitieve Natuurplan. Zo heb ik op het Ontwerp-Natuurplan een plan-MER laten uitvoeren, welke ik dit najaar met u zal delen. Met uitgebreider onderzoek worden daarnaast de sociaaleconomische effecten van het Taskforcepakket door de WUR in kaart gebracht.

Realistisch inzicht in resterende opgaven

Het Natuurplan moet volgens het PBL beter inzicht geven in de benodigde maatregelen en de maatschappelijke inspanningen die daarmee gepaard gaan. Ook waar de opgave nog niet exact kan worden gekwantificeerd, kan volgens het PBL meer inzicht worden gegeven, bijvoorbeeld door schattingen te maken aan de hand van bandbreedtes. Dit is nodig om duidelijkheid te bieden aan de maatschappij en ondernemers.

Zoals beschreven in het Ontwerp-Natuurplan werk ik de benodigde maatregelen nader uit in het definitieve Natuurplan. Het belangrijkste deel komt daarbij voort uit het Taskforcepakket. Deze maatregelen worden op dit moment verder uitgewerkt. De inzet op natuuruitbreiding door afronding van het Natuurnetwerk Nederland, adequaat regulier natuurbeheer en gebiedsgerichte en generieke maatregelen gericht op natuurherstel zullen naar verwachting substantieel bijdragen aan het behalen van de NHV-opgaven.

Verder zet ik me in op het zo snel mogelijk in kaart brengen van de opgaven voortvloeiend uit de NHV-doelen, voor zover deze opgaven nu nog niet inzichtelijk zijn. Zo wordt er op dit moment nader onderzoek uitgevoerd naar het mariene ecosysteem en bestuivers. Daarbij hecht ik grote waarde aan zorgvuldigheid. Het voorkomen van onrust door te communiceren over (rest)opgaves op het moment dat de omvang vollediger bekend is, heeft daarbij de voorkeur.

Prioriteer systeemherstel en benut synergieën en koppelkansen

Het PBL pleit voor inzet op het herstel van natuurlijke processen en het structureel verminderen van drukfactoren, en voor het gebruiken van koppelkansen en synergieën tussen de artikelen om middelen efficiënt in te kunnen zetten.

Die aanbevelingen zijn herkenbaar en terecht. Een integrale benadering vergroot de ecologische effectiviteit en doelmatigheid van maatregelen. Door niet uitsluitend per doelstelling te kijken, maar vanuit het functioneren van ecosystemen in gebieden, kunnen maatregelen elkaar versterken en onbedoelde negatieve effecten worden beperkt.

In de uitwerking van de Taskforce maatregelen is systeemherstel daarom een belangrijk uitgangspunt. Systeemherstel staat bijvoorbeeld centraal in de zoneringsaanpak die wordt vormgegeven. Het Rijk en medeoverheden moeten daarvoor samen de benodigde maatregelen nemen, bijvoorbeeld op het gebied van hydrologisch herstel, stikstofreductie en reductie van gewasbeschermings-middelen. Deze inzet zal dan ook een belangrijke bijdrage leveren aan de NHV-verplichting om natuurgebieden te herstellen. Daarnaast heeft systeemherstel ook een positief effect op andere NHV-opgaven, zoals die voor bestuiverpopulaties. Dezelfde drukfactoren zijn namelijk een belangrijke reden van de dalende trend van verschillende soorten. Systeemherstel zal dan ook direct bijdragen aan herstel van bestuiverpopulaties in die gebieden.

Verder zie ik koppelkansen voor verbinding met andere maatschappelijke opgaven, zoals klimaatmitigatie en -adaptatie, waterbeheer, landbouw, de woningbouwopgave, defensie en een gezonde leefomgeving. Daarom zoek ik nauwe aansluiting bij de Nota Ruimte en zal ik in het definitieve Natuurplan aandacht besteden aan de manier waarop de gemaakte keuzes bijdragen aan synergieën, ook in de opgaven voor in ieder geval de duurzame energietransitie, defensiegereedheid en klimaat.

Vergroten uitvoerbaarheid van de NHV

Het PBL adviseert om stevig in te zetten op uitvoering; er moeten voldoende en structurele financiële middelen en uitvoeringscapaciteit beschikbaar zijn, gepaard met duidelijke afspraken tussen Rijk en andere overheden, ook gezien de vertraging in het uitvoeren van huidig natuurbeleid.

De aandachtspunten die in de reflectie aan bod komen ten aanzien van de uitvoerbaarheid heb ik duidelijk voor ogen. In het Taskforcepakket wordt nadrukkelijk aandacht geschonken aan de uitvoering van de maatregelen. Ambities voor natuurherstel kunnen alleen worden gerealiseerd wanneer verantwoordelijkheden helder zijn en alle betrokkenen beschikken over de nodige middelen, instrumenten en heldere afspraken. Voor de uitvoering van het Taskforcepakket zijn zoals u reeds bekend zowel incidentele als structurele middelen gereserveerd voor natuurherstel. Wanneer de resterende opgave voor de NHV-doelen die niet binnen het Taskforcepakket worden geadresseerd verder is uitgewerkt, zal in samenspraak met departementen, medeoverheden en uitvoerende instanties worden bezien wat nodig is om hier invulling aan te geven. Dit zal ik doen aan de hand van de bestuurlijke afspraken die hierover zijn gesloten met de medeoverheden.

Ook begrijp ik de opmerking die het PBL maakt ten aanzien van dwingende instrumenten. Tegelijkertijd is het kabinet zich er zeer van bewust dat boeren, terreinbeherende organisaties en andere betrokkenen al te maken hebben met een zeer hoge regeldruk. Zij ervaren vaak een stapeling van opgaven. Ik zet me ervoor in om wat ter uitvoering van de NHV aanvullend wordt gevraagd, zo beperkt mogelijk te houden.

Een proces voor de lange termijn

Het PBL geeft aan dat het ontwerp-Natuurplan sterk gericht is op 2030, en hiermee nog onvoldoende inzicht geeft in langetermijnkeuzes en de maatschappelijke gevolgen daarvan. Er wordt daarom geadviseerd om de doelen voor 2030 te verbinden aan een proces voor de lange termijn, zodat langetermijnkeuzes en de maatschappelijke gevolgen daarvan inzichtelijk

worden.

Dit advies sluit aan bij de wensen vanuit het maatschappelijk veld en is van belang vanwege de omvang van de opgaven voor 2040 en 2050 en de benodigde tijd om die doelen te halen. Een duidelijk proces voor de lange termijn geeft richting aan investeringen en gebiedsprocessen en zorgt ervoor dat maatregelen op de korte termijn bijdragen aan de doelen op de lange termijn, om zo de basis te kunnen leggen voor duurzaam systeemherstel.

Gelet op het belang hiervan, ga ik hier dan ook snel en zorgvuldig mee aan de slag. Ik ga een goed proces inrichten om samen met de wetenschap, belanghebbenden en bestuurders te komen tot een gedeeld beeld van wat nodig is voor het behalen van de NHV-doelen van 2040 en 2050, waarbij ieder van deze actoren zijn of haar eigen rol zal vervullen. Dit doe ik in verbinding met andere langjarige beleidsprocessen en ruimtelijke opgaven, zodat deze keuzes zoveel mogelijk in samenhang worden gemaakt. In het definitieve Natuurplan ligt de focus op 2030, en wordt een doorkijk geven naar 2040 en 2050. Deze doorkijk wordt opgesteld in samenhang met de nota Ruimte, waarin het kabinet op kwalitatieve wijze de ruimtelijke langetermijnvisie beschrijft om een robuust natuursysteem vorm te geven. Dit biedt het ruimtelijke kader voor het natuurbeleid en daarmee voor de maatregelen om de opgaven tot 2050 in te vullen.

Mijn prioriteit ligt nu eerst bij het op orde hebben van de basis: ervoor zorgen dat er een compleet en zorgvuldig plan opgesteld wordt waarin ik inzichtelijk maak hoe we de doelen van 2030 willen behalen, op zodanige wijze dat de maatregelen voor alle betrokkenen in redelijkheid uit te voeren zijn.

Tot slot

Met alle betrokken partners werk ik door aan de ontwikkeling van het definitieve Natuurplan, met als doel het versnellen van natuurherstel want daarmee versterken en beschermen we de natuur voor huidige én toekomstige generaties. Hierbij streef ik naar een samenhangende aanpak die tot stand komt in afstemming met alle betrokken partijen, met oog voor hun belangen. In het eerste kwartaal van 2027 informeer ik u over de voortgang. Ik kijk ernaar uit om samen met u de keuzes te maken waarmee we tot een gezonde staat van de natuur komen.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
J. van Essen